

ТЕОРЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДНЗ РІЗНИХ ТИПІВ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ. – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

С.А. Васильєва

У статті окреслено вибір наукових підходів та принципів, історико-типологічного методу, адекватних до вивчення об'єкта та предмета дослідження з метою здійснення історико-педагогічного дослідження розвитку системи ДНЗ різних типів в Україні (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.) зокрема, визначено доцільними для здійснення історико-педагогічного дослідження принципи: об'єктивності, сутнісного аналізу, наступності (спадкоємності), розвитку; наукові підходи (історіографічний, історичний, системний). За теоретичний орієнтир обрано наукове бачення та трактування процесу дослідження об'єкта як системи, якій притаманні цілісність, взаємозв'язки та специфічні закономірності А. Авер'янова та В. Афанасьєва.

Ключові слова: дошкільні навчальні заклади різних типів, причина, наслідок, історико-типологічний метод, достатні та необхідні умови, категорія «час», диференціація, розвиток, факти, явища.

Теоретические ориентиры и концептуальные основы исследования проблемы развития системы ДУУ разных типов (вторая половина ХХ ст. – начало ХХІ ст.)

С.А. Васильєва

В статье обозначен выбор научных подходов и принципов, историко-типологического метода, адекватных к изучению объекта и предмета с целью осуществления историко-педагогического исследования развития системы ДУУ различных типов в Украине (вторая половина ХХ в. – начало ХХІ в.) в частности, определены целесообразными для осуществления историко-педагогического исследования принципы: объективности, сущностного анализа, преемственности, развития; научные подходы (историографический, исторический, системный). Теоретическим ориентиром выбрано научное видение и трактовка процесса исследования объекта как системы, которой присущи целостность, взаимосвязи и специфические закономерности А. Аверьянова и В. Афанасьева.

Ключевые слова: дошкольные учебные учреждения различных типов, причина, следствие, историко-типологический метод, достаточные и необходимые условия, категория «время», дифференциация, развитие, факты, явления.

Theoretical orientation and conceptual framework research problem development of system of different types of PEE (the second half of the twentieth century - The beginning of the XXI century)

S.A. Vasilieva

Summary:

The article is designated choose of scientific approaches and principles, historical and typological method, adequate to the study of the object and the subject of the purpose of the historical and pedagogical research development of system PEE different types in Ukraine (the second half of the twentieth century - the beginning of the XXI century) in particular identified viable for the historical and pedagogical research principles: objectivity, the essential analysis, succession, development; scientific approaches (historiography,

historical, systemic). The theoretical orienting point chosen scientific vision and interpretation of the research process of the object as a system, which are inherent integrity, relationships and specific laws A. Averyanov and V. Afanasyev.

Accordingly, the methodological basis of our research is the philosophical doctrine of the dialectic of the origin and formation of systems based on universal laws of life: the law of dialectical opposites, the law of mutual transformation of quantitative and qualitative changes; Law-denial denial. For the purpose of the historical and pedagogical research in the framework of the dialectics of the origin and formation systems (by A. Averyanova) important was to determine reference representation in the framework of the research topic.

Keywords: *pre-school educational institutions of different types, cause, effect, historical and typological method, sufficient and necessary conditions, the category of "time", differentiation, development, facts and phenomena.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими– чи практичними завданнями: оновлення системи дошкільних навчальних закладів різних типів, передбаченої законом «Про дошкільну освіту» (2001), збереження здоров'я дітей раннього та дошкільного віку; складність і суперечливість суспільно-політичної та економічної ситуації в Україні зумовлюють необхідність пошуку закономірностей історичного розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Звернення до історичного досвіду розвитку системи дошкільних навчальних закладів актуалізує проблема варіативності та доступності в отриманні дошкільної освіти дітьми раннього та дошкільного віку. Поряд з цим відбувається процес створення та відкриття дошкільних закладів різних типів та форм власності: сімейних, приватних, прогулянкових, корпоративних закладів, які потребують нормативно-правового (законодавчого), програмно-методичного забезпечення їх функціонування. Аналіз законодавчого та програмно-методичного забезпечення сучасної системи дошкільних навчальних закладів різних типів виявив утруднення, які виникають під час створення та функціонування закладів для дітей раннього та дошкільного віку, здійснення навчально-виховного процесу в ДНЗ різних типів та форм власності, що не задовольняє потреби практики їх існування. Беручи за мету дослідити розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів в Україні в період з другої

половини ХХ століття до початку ХХІ століття варто окреслити теоретичні орієнтири та концептуальні засади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми: аналіз історіографічних джерел, зокрема наукових праць у яких вивчено становлення та розвиток суспільного дошкільного виховання, типів дитячих закладів кінця ХІХ – початку ХХ століття (М. Бистра, З. Борисова, Т. Головань, В. Золотоверх, Т. Куліш, С. Попиченко, О. Таранченко, Н. Касьянова, О. Татенко, З. Негачевська, В. Сергеева, І. Руснак, І. Улюкаєва); розвиток дошкільного виховання та системи дошкільних закладів різних типів у сорокові роки ХХ століття до 1991 року (Л. Артемова, Т. Бондаренко, Л. Голиш, С. Дітковська, Н. Манжелій, М. Соловей, А. Чаговець, М. Ярмаченко); розвиток сучасної дошкільної освіти та системи дошкільних навчальних закладів різних типів (О. Венгловська, Т. Дегтяренко, Н. Лазарович, Л. Пісоцька, Л. Покроєва, Т. Степанова, М. Федорова) дозволив дійти висновку про започаткування та дослідження проблеми розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: у дослідженнях Л. Артемової, Л. Березівської, Т. Берник, Т. Бондаренко, В. Бондаря, А. Г. Бондаря, С. Дітковської, В. Курила, Л. Лохвицької, С. Мартиненко, І. Погорілої, В. Сидоренко, О. Таранченко, І. Улюкаєвої використано системний підхід як доцільний для вивчення складних історико-педагогічних об’єктів, що забезпечує розгляд елементів та компонентів цілісної педагогічної системи в контексті політичних, соціальних та педагогічних процесів в Україні. Зважаючи на вибір системного підходу як провідного для нашого дослідження та здійснені дослідження у яких започатковано вивчення даної проблеми вважаємо за потрібне визначись із загальними теоретичними орієнтирами та концептуальними засадами для здійснення нашого історико-педагогічного дослідження.

Метою статті є: окреслення теоретичних орієнтирів та концептуальних засад для здійснення дослідження проблеми розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.).

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих– наукових результатів: здійснивши огляд наукових джерел щодо методології та методологічного забезпечення історико-педагогічного дослідження, аналіз методологічних принципів та підходів щодо вивчення систем (А. Авер'янов, Р. Акофф, В. Афанасьєв, Л. Берталанфі, І. Блауберг, І. Верещагін, І. Волощук, С. Гончаренко, О. Данилян, В. Іриков, В. Коренєв, О. Крушельницька, І. Міллер, Г. Поспелов, О. Савченко, В. Садовський, Ю. Сурмін, В. Тараненко, В. Тюхтін, Н. Чумаченко, Е. Юдін) ми обрали за теоретичний орієнтир наукове бачення та трактування процесу дослідження об'єкта як системи, якій притаманні цілісність, взаємозв'язки та специфічні закономірності А. Авер'янова та В. Афанасьєва [1; 2]. Відповідно методологічною основою нашого дослідження є філософське вчення про діалектику виникнення та становлення систем із врахуванням всезагальних законів буття: закону діалектичної протилежності, закону взаємного переходу кількісних і якісних змін; закону заперечення-заперечення. Задля здійснення історико-педагогічного дослідження у рамках діалектики виникнення та становлення систем (за А. Авер'яновим) важливим є визначення опорних понять у межах теми дослідження.

Послугуючись характеристикою категорій діалектики «причина», «наслідок», «умова», за Г. Заїченко та В. Касьяном та довідковою джерельною базою *причину* розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів розуміємо як факт або явище, що породжує її виникнення у хронологічних межах нашого дослідження. Наслідок розуміємо як результат дії причин і передумов та як причину або передумову подальшого розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Передумови розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів розглядаємо як попередні умови – обставини, що зумовлюють, сприяють,

впливають на розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Враховуючи, що причина і наслідок взаємно обумовлюють одне одного: вони пов'язані генетично; асинхронні в часі (спершу причина, потім наслідок), виникнення наслідку впливає на причину, зумовлюючи її зміни, зокрема шляхом опосередкованих взаємозв'язків, які і є причиною, – розрізняємо передумови необхідні та достатні у розвитку системи дошкільних закладів різних типів. Необхідні передумови – обставини, без яких неможливе виникнення системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Достатні умови – обставини, які задовольняють необхідні передумови (відповідають необхідним умовам). Обставини – факти, що зумовлюють, сприяють, впливають на розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Під фактами розуміємо дійсні події та явища (вияв змін, перетворень), що відбулися насправді та об'єктивно існували в історичному часі нашого дослідження [3; с. 1314, 1421].

Далі розглядаємо систему наукових категорій, які являють собою загальні, фундаментальні поняття, що відображають найбільш сутнісні, закономірні зв'язки та відношення реальної дійсності й пізнання. Категорію «час» розрізняємо у фізичному та історичному смислах та у двох видах: фізичний – «рахівний» – час, який використовується в хронології, та історичний. Історичний час змістовний, наповнений подіями і залежить від характеристик цих подій. Визначений часовий проміжок, пов'язаний з ним, являє собою нерозривне ціле. Визнання змістової наповненості історичного часу має важливе значення для визначення періодизації розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів, побудованій на основі системного підходу.

Пізнаючи суспільство як об'єктивну реальність, розглядаємо різноманітні факти та явища, зокрема політичні, економічні, педагогічні, як притаманні йому події об'єктивної реальності. Ці факти та явища є причинами та умовами, в яких розвивається суспільство. У контексті нашого дослідження передумови (причини) та чинники (умови) розглядаємо як такі,

де причиною є факт або явище, яке породжує умову або зумовлює в ній зміни. До передумов, які вплинули на розвиток системи дошкільних закладів різних типів, віднесено: суспільно-економічні передумови – обставини, що зумовлюють або сприяють розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів і стосуються економіки українського суспільства і пов'язані з нею; соціокультурні передумови – обставини, які зумовлюють, сприяють або впливають на розвиток системи ДНЗ різних типів у контексті розвитку та поширення наукових досягнень у галузі дошкільної освіти, спеціальної освіти та медицини. До чинників, які також вплинули на розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів віднесено соціально-політичні чинники – умови, які розглядаємо як обставини, які пов'язані із політичним життям українського суспільства та соціально-педагогічні чинники – умови, які розглядаємо як обставини, які зумовлюють, сприяють та впливають на виховання особистості дитини раннього та дошкільного віку в суспільстві, зокрема в дошкільних навчальних закладах різних типів.

В історіографічних джерелах проблемі дослідження соціально-педагогічних умов, які сприяли розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів в історичному часі нашого дослідження, приділено значну увагу. Так, у наукових працях Л. Голиш, С. Дітковської, Н. Манжелій, Л. Пісоцької, Л. Покроєвої, М. Соловей, Т. Степанової, І. Улюкаєвої, М. Федорової визначено: особливості функціонування дошкільних закладів та форми роботи з дітьми у них; матеріальне та кадрове забезпечення; забезпечення управління розвитком дошкільної освіти; організаційно-педагогічні умови ефективності функціонування дошкільних закладів; розкрито проблему підготовки педагогів дошкільного виховання та дошкільної освіти; питання виявлення та впровадження передового педагогічного досвіду; змісту навчально-виховної роботи в дошкільних закладах. Водночас, у контексті предмету нашого дослідження, варто зупинитись на визначенні організаційних та процесуальних особливостей, які

притаманні кожному із основних типів ДНЗ. Здійснений аналіз довідкових джерел дозволив виокремити та уточнити поняття:

- *організаційні особливості системи ДНЗ різних типів* – специфічні особливості, які пов'язані із організацією ДНЗ різних типів як систем або з особливостями зовнішніх систем, які здійснюють їх організацію, що забезпечує хід розвитку системи ДНЗ різних типів;
- *процесуальні особливості ДНЗ різних типів* – сукупність послідовних змін, які відбуваються закономірним порядком, спрямовують розвиток системи ДНЗ різних типів [3, с. 1179, с. 862].

На жаль, у згаданих наукових дослідженнях тільки частково розглянуто забезпечення предметного середовища як соціально-педагогічної умови, що сприяє та впливає на виховання особистості дитини у дошкільних навчальних закладах, що дозволяє нам зупинитись на даній умові більш ґрунтовно. Спираючись на наукові погляди К. Крутій, середовище дошкільного навчального закладу розуміємо як сукупність речей, виробів, елементів обладнання і декоративного оздоблення середовища, яке оточує дитину і складається з окремих предметів і пристроїв та їхніх комплексів. Також аналіз наукових та довідкових джерел допоміг визначити, що для проведення нашого дослідження варто зупинитися на з'ясуванні забезпечення предметного середовища у дошкільних навчальних закладах різних типів з огляду на неможливість відстежити у хронологічних межах нашого дослідження предметно-розвивальне середовище як природні, комфортні, раціонально організовані педагогом умови. Отже, одним із чинників, що впливає на виховання особистості дитини раннього та дошкільного віку, визначаємо забезпечення предметного середовища у дошкільних навчальних закладах різних типів, що є результатом спільних дій науковців і педагогів-практиків.

Поняття «розвиток» у контексті нашого дослідження розуміємо як те, що спричиняє кількісні та якісні зміни у системі дошкільних навчальних закладах різних типів [3, с. 1043]. Диференціацію – поділ основного типу

дошкільного навчального закладу на типи дошкільних навчальних закладів, наприклад, за захворюванням на класи (дошкільні заклади для дітей з вадами зору), з наступним розподілом захворювання на групи (дошкільний заклад для дітей з косоокістю та амбліопією) розглядаємо у контексті системного підходу [3, с. 224, 1263].

Послугуючись визначеннями, закріпленими у Законі «Про дошкільну освіту», поняття «дошкільна освіта» розглядаємо як цілісний процес, спрямований на: забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм; набуття нею життєвого соціального досвіду. Систему дошкільної освіти складають: дошкільні навчальні заклади незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; наукові та методичні установи; органи управління освітою; освіта і виховання в сім'ї.

Спираючись на ідеї вчених І. Волощука, П. Образцова, ми вибрали із сукупності історичних принципів ті, які, на нашу думку, допоможуть здійснити дослідження відповідно до наукового історико-педагогічного знання [4; 132].

Одним з основних принципів нашого дослідження є принцип об'єктивності. Нами враховано передумови створення системи дошкільних навчальних закладів різних типів, та чинники, їх вплив на розвиток системи ДНЗ різних типів на основі історіографічних джерел; адекватність дослідницьких підходів і засобів, які дали можливість отримати істинне знання про розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів та уникнути суб'єктивізму, однобічності й упередженості в доборі та оцінюванні історичних й історіографічних фактів.

Дотримання принципу сутнісного аналізу пов'язано зі співвіднесенням у досліджуваних типах дошкільних навчальних закладів, як системах, особливого і одиничного, проникненням в їхню внутрішню боротьбу як

якісно тотожних елементів, з розкриттям процесів їхнього розвитку і протиріч функціонування, процесу диференціації.

Завдяки використанню принципу розвитку ми змогли розглянути кількісні та якісні зміни у системі дошкільних навчальних закладів різних типів під впливом соціально-політичних та соціально-педагогічних чинників.

Принцип наступності (спадкоємності) забезпечив можливість простежити досягнення попереднього історичного етапу щодо розвитку системи дошкільних закладів різних типів та критично їх переосмислити; виявити вплив соціально-економічних та соціокультурних передумов на розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів в Україні [5, с. 27–29].

Теоретичні орієнтири у здійсненні історико-педагогічного дослідження вимагають підбору та розкриття наукових підходів. Спираючись на наукові погляди Н. Гупана, історіографічний підхід використано з метою оцінювання стану проблеми в науці та уточнення за джерелом персоналій, які зробили певний внесок у розвиток системи дошкільних навчальних закладів різних типів на різних етапах історичного розвитку українського суспільства.

Історичний (історико-логічний) підхід застосовано з метою порівняння минулого і теперішнього історичного часу, історичних періодів та етапів, що дає можливість умовно передбачити розвиток сучасної системи дошкільних навчальних закладів різних типів. Історико-логічний підхід вмотивовує звернення до більш раннього етапу (1943–1949), як умовне розширення нижньої хронологічної межі до 40-х років ХХ ст., з метою більш ґрунтовного розгляду взаємозв'язків та суперечностей, тенденцій у розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів і визначення передумов та чинників, організаційних, процесуальних особливостей її розвитку.

Системний підхід обрано провідним для здійснення нашого історико-педагогічного дослідження з огляду на вивчення процесу розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів як цілісної системи з притаманними для неї взаємозв'язками, суперечностями та тенденціями.

Аналіз історіографічних джерел та історико-типологічний метод дозволили нам виокремити основні типи дошкільних закладів: дитячі ясла, дитячі садки, ясла-садки, дитячі будинки, на основі яких побудовано дослідження типології дошкільних навчальних закладів у системі освіти України у визначений період.

Вважаємо за потрібне обґрунтувати обраний нами для визначення типології дошкільних навчальних закладів в Україні історико-типологічний метод. О. Аніщенко, С. Гончаренко до теоретичних загальнонаукових методів відносять класифікацію як типовий приклад аналізу та рекомендують використовувати її на початкових стадіях дослідження, що дає можливість упорядковувати і класифікувати педагогічні явища на основі визначення їх однорідності. Продуктивність класифікації автори визначають залежно від вибору єдиних ознак, за якими вона здійснюється.

Ю. Сурмін трактує метод класифікацій як розподіл предметів якогонебудь роду на взаємопов'язані класи згідно з найістотнішими ознаками, властивими предметам цього роду, які відрізняють його від інших родів. При цьому кожен клас посідає в отриманій системі певне постійне місце і, в свою чергу, поділяється на підкласи. Дослідник вважає, що типологізацію часто здійснюють на основі певної ідеальної моделі з широким використанням абстракції.

О. Нечухрін, В. Сидорцов, О. Шутова визнають, що шляхом використання багатомірного інтегрального групування, яке ґрунтується на багатомірному та одночасному врахуванні всіх визначених ознак, можливе здійснення типологізації як прийому якісного аналізу об'єктів. Науковці зазначають, що об'єкти, віднесені до одного типу, наділені необхідними рисами, однак у різній мірі: одні більш характерні для даного типу, інші – менш характерні, тому перші мають кваліфікуватись як складові ядра типу, а другі – як його оточення.

Спираючись на вищезгадані наукові погляди, ми визначили загальні якісні ознаки для дошкільних навчальних закладів різних типів:

функціональні особливості, які ґрунтуються на основних функціях ДНЗ – розвитку, вихованні, навчанні, здоров'язбереженні дітей; вікова ознака, яку розглядаємо як паспортний вік, що визначається кількістю років, прожитих дитиною; приналежність дошкільного навчального закладу до форми власності, встановленої державою.

Послугуючись науковими поглядами С. Нікітчиної щодо функцій дошкільного закладу, які обумовлені його метою і завданнями, до функціональних особливостей ДНЗ відносимо розвивальну, виховну, навчальну діяльність, яка здійснюється в основних типах дошкільних навчальних закладів для дітей раннього та дошкільного віку, особливостями яких є специфіка (характерні, відмінні особливості) їх існування у певні періоди та етапи їх розвитку [6, с. 83]. На основі історіографічних джерел маємо виявити змістове наповнення процесів розвитку, виховання та навчання в основних типах ДНЗ у різні періоди та на різних етапах їх функціонування як діяльності, що виявляється у різних формах взаємодії з дітьми.

Здоров'язбережувальна функція ДНЗ ґрунтується на здоров'язбережувальній технології – комплексі засобів та заходів, спрямованих на зміцнення психофізичного та психологічного здоров'я дітей. Здоров'язбережувальна функція дошкільного навчального закладу полягає у забезпеченні умов для впровадження засобів та заходів, спрямованих на зміцнення психофізичного і психологічного здоров'я дітей раннього та дошкільного віку. Вибір засобів та заходів, забезпечення умов для їх застосування залежить від типу ДНЗ, одним із показників функціонування якого є захворюваність дітей. Теоретичні засади методики вивчення стану здоров'я дітей вказують, що частіше застосовують медичний показник – захворюваність, який визначає хворобу. Під час вивчення захворюваності дітей загалом і окремих її видів використовують Міжнародну статистичну класифікацію хвороб (МСКХ). Цією класифікацією всі хвороби розподілено на класи та групи захворювань. Наприклад, VIII клас – хвороби органів

дихання – охоплює такі групи захворювань: гострі респіраторні інфекції, інші хвороби верхніх дихальних шляхів, легенів (всього 6 груп). Отже, відповідно до класу та групи захворювання дітей, можна відстежити диференціацію дошкільних навчальних закладів на всіх етапах та періодах їх розвитку, зміни у їх типології.

Вік є категорією, якою позначають часові характеристики індивідуального розвитку людини. У дослідженні розглядаємо паспортний вік дітей, що визначається кількістю прожитих ними років. Вікова ознака відіграє провідну роль у комплектуванні груп у дошкільних навчальних закладах різних типів. Вживаємо поняття «діти раннього віку» та «діти дошкільного віку» в значенні, поданому у Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти.

Форми власності – встановлені державою види власності. В Українській РСР, як і в інших республіках колишнього Радянського Союзу, до початку 90-х років ХХ ст. перевага віддавалась суспільній власності в двох основних її формах – державній та колгоспно-кооперативній, причому роль провідної форми відводилася державній власності, а колгоспно-кооперативна мала «влитися» у державну. Це означало, що реальним суб'єктом привласнення поступово ставала держава. Одержавлення процесів привласнення неминуче вело до одержавлення процесу управління. Загалом, втілення теоретичних догм щодо суспільної власності не могло не призвести до відчуження трудящих та їх колективів від суспільного багатства та управління ним. Одержавлення власності суперечило потребам суспільного розвитку. Об'єктивною необхідністю стало запровадження різноманітних форм господарювання, а отже, і форм привласнення, в результаті чого з'явилися дошкільні навчальні заклади різних форми власності.

Відповідно нами здійснено розподіл якісних ознак на більш і менш характерні для дошкільних навчальних закладів різних типів на основі яких визначено типологію дошкільних навчальних закладів різних типів, виокремлено основні типи дошкільних навчальних закладів: дитячі ясла,

дитячі садки, ясла-садки, дитячі будинки. Ознаку приналежності дошкільних навчальних закладів до певної форми власності визнано нами невід'ємною складовою їх функціонування у різні періоди та етапи їх розвитку, водночас менш характерною.

Історико-типологічний метод спрямовує до розгляду дошкільних навчальних закладів різних типів у системі освіти України у безперервно-часовому їх розвитку. Визначений часовий відрізок і процес, пов'язаний з ним, являють собою нерозривне ціле, тому в ході визначення типології розглядаємо основні типи, типи дошкільних навчальних закладів у визначені періоди та етапи відповідно до їх періодизації.

Беручи до уваги вищевикладені наукові засади, типологію дошкільних навчальних закладів розуміємо як процес розподілу їх сукупностей на якісно визначені типи, при врахуванні періодів та етапів їх розвитку. Доцільно наголосити, що здійснена типологія сприяє визначенню елементів та процесу змін у меті дошкільних навчальних закладів, специфіці якісно-тотожних елементів, виявленню діалектичного характеру виникнення ДНЗ різних типів.

Висновки із цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі: отже, окреслені теоретичні орієнтири та концептуальні засади дозволять нам здійснити історико-педагогічне дослідження з проблеми розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.) адекватно об'єкта та предмета дослідження, визначених завдань та суперечностей, які зумовили вибір теми. Перспективою подальших розвідок вважаємо обґрунтування вибору системного підходу щодо здійснення нашого дослідження як провідного та виокремлення критеріїв періодизації розвитку ситсеми ДНЗ різних типів у хронологічних межах нашого дослідження.

Література:

1. Аверьянов, А. Н. Система: философская категория и реальность / А. Н. Аверьянов. – М. : Мысль, 1976. – 188 с.

- 2.Афанасьев, В. Г.Системность и общество / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1980. – 368 с.
- 3.Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.
4. Волощук І. С. Педагогічне дослідження: навч. посіб. / Іван Степанович Волощук. – Київ: Інформ. Системи, 2009. – 390 с. – Бібліогр.: с. 388–389.
5. Калакура Я. Українська історіографія : курс лекцій / Ярослав Калакура. – Київ: Генеза, 2012. – 512 с.
- 6.Нікітчина С. О. Актуальні проблеми дошкільної освіти : теорія і практика. / Навч. посібник. – 2014, – 368 с.
- 7.Березівська Л. Основоположні засади історико-педагогічних досліджень: теорія і методологія / Лариса Березівська // Шлях освіти. – 2010. – № 1. – С. 37–42.

Transliteration

1. Averjanov, A.N. Systema: filosofskaya kategoriya i realnost / A.N. Averjanov. – M.: Mysl, 1976. – 188 s.
2. Afanasjev, V.G. Systemnost i obschestvo / V.G. Afanasjev. – M.: Politizdat, 1980. - 368 s.
3. Velikiy tлумachnyi slovnyk suchasnoii ukraiïnskoii movy / uklad. i gol. red. V.T. Busel. – K.: Irpin: Perun, 2004. – 1440 s.
4. Voloschuk I.S. Pedagogichne doslidzhennja: navch. posib. / Ivan Stepanovich Voloschuk. – Kyjiv: Inform. Systemy, 2009. – 390 s.
5. Kalakura Ja. Ukraiïnska istoriographija: kurs lekcij / Jaroslav Kalakura. – Kyjiv: Geneza, 2012. – 512 s.
6. Nikitchyna S.O. Aktualni problemy doshkilnoji osvity : teorija i praktyka. / Navch. posibnyk. – 2014, - 368 s.
7. Berezivska L. Osnovopolozhni zasady istoryko-pedagogichnyh doslidzhen: teorija i metodologija / Larysa Berezivska // Shlyah osvity. – 2010. - #1. – s. 37-42.